

تحلیل تطبیقی و رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی در مناطق همجوار ناهمگون شهری، مورد پژوهش: کوی گلستان و کوی چنیه اهواز

پرویز سلیمانی مقدم^{۱*}، عبدالنبی شریفی^۲، صادق الهیاری^۳، محمد بافقی‌زاده^۴

۱. استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۲. استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۴. استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۳۰

Comparative Analysis and Ranking of Quality of Life Indicators based on Social Justice in Neighboring Heterogeneous Urban Areas, Case Study: Golestan and Choneibe neighbourhoods, Ahvaz

Parviz Soleimani Moghadam^{1*}, Abdul Nabi Sharifi², Sadegh Allahyari³, Mohammad Bafghizadeh⁴

1. Assistant Professor, Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran.

4. Assistant Professor, Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Received: 19/Sep/2023

Accepted: 19/May/2024

چکیده

این پژوهش در پی تحلیل تطبیقی و رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی با تأکید بر مفهوم عدالت اجتماعی در محلات همجوار ناهمگون شهری در دو محله گلستان و چنیه در شهر اهواز می‌باشد. این مقاله از لحاظ روش، توصیفی و تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. برای انجام این پژوهش ابتدا شاخص‌های مربوط به مفاهیم کیفیت زندگی (اجتماعی، کالبدی، اقتصادی و خدماتی) و عدالت اجتماعی (آموزشی- فرهنگی، بهداشتی درمانی، اداری انتظامی و اوقات فراغت) استخراج و برای هر کدام گویه‌هایی تعریف گردید. در گام دوم پرسشنامه‌های محقق‌ساخته طراحی و به تعداد ۳۸۰ نمونه میان شهروندان محدوده مورد مطالعه براساس فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی، توزیع و نتایج استخراج گردید. تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از آزمون T مستقل نشان داد که محله گلستان در تمامی ابعاد کیفیت زندگی شامل (اجتماعی، کالبدی، خدماتی و اقتصادی) با میانگین مجموع (۳/۸۵) از محله چنیه با میانگین مجموع (۲/۴۶) به شکل معنی‌داری بالاتر می‌باشد. همچنین در بررسی شاخص‌های مختلف عدالت اجتماعی (آموزشی و فرهنگی، بهداشتی و درمانی، اداری-انتظامی و اوقات فراغت) نیز محله گلستان با میانگین مجموع (۳/۷۹) به شکل معناداری بالاتر از محله چنیه با میانگین مجموع (۲/۳۹) است. ضمناً نتایج حاصل از رتبه‌بندی شاخص‌های مورد استفاده در این پژوهش با استفاده از مدل SAW نشان داد که اختلافات مشاهده شده، بیشتر در ابعاد کالبدی اقتصادی و اجتماعی نمودار است.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی، محله گلستان، محله چنیه، آزمون تی، مدل saw.

Abstrac

This research has been conducted with the aim of comparing and ranking quality of life indicators with an emphasis on the concept of social justice in heterogeneous urban neighborhoods in Golestan and Choneibe neighborhoods in Ahvaz city. This article is descriptive and analytical in terms of method and practical in terms of purpose. In order to carry out this research, at first, indicators related to the concepts of quality of life (social, physical, economic, and service) and social justice (educational-cultural, health care, administrative, policing, and leisure time) were extracted and items were defined for each. In the second step, researcher-made questionnaires were designed and 380 samples were distributed among the citizens of the study area based on Cochran's formula and random sampling method, and the results were extracted. The statistical analysis of the data was done using the independent T-test and showed that Golestan neighborhood is significantly higher in all dimensions of quality of life (with a total average of 3.85) than Choneibe neighborhood (with a total average of 2.47). Also, in the examination of various indicators of social justice, Golestan neighborhood with total average of (3.79) is significantly higher than Choneibe neighborhood with total average of (2.39). In addition, the results of Indicators ranking using the SAW model showed that the observed differences are mostly in physical, economic and social dimensions.

Key words: Quality of Life, Social Justice, Golestan, Choneibe, T-test, Saw Model.

Corresponding Author: p_soleimanimoghadam@pnu.ac.ir

مقدمه

کیفیت زندگی یکی از موضوعاتی است که در علوم انسانی، اجتماعی و بهداشتی مورد مطالعه قرار گرفته و به‌طور گسترده‌ای استدلال شده است که مفهومی پیچیده و چندبعدی است که تعریف آن دشوار است (Antigoni, 2020: 3). در مفهوم کیفیت زندگی طیف گسترده‌ای از تعابیر همچون دستیابی جوامع مرفه، شرایط محیطی خوب و احساس خوشبختی و رضایت افراد به کار گرفته می‌شود.

(Roz et al, 2007:45 & Antigoni, 2020: 3).

در چند دهه گذشته، با توجه به تمایل افراد به مهاجرت به شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها با توجه به فرصت‌های اقتصادی مناسب در آن‌ها، شاهد رشد چشم‌گیر جمعیتی در این شهرها بوده‌ایم که این امر خود منجر به ایجاد چالش‌ها و مسائلی شده است (قلعه‌نویی و همکاران، ۱۴۰۱: ۸). از آنجایی که شرایط محیط طبیعی و زندگی، نیازهای افراد یک جامعه و همچنین اهمیت این نیازها به‌طور مداوم در طول زمان در حال تغییر است، بنابراین ارزیابی کیفیت زندگی همچنان در کانون توجه پژوهشگران قرار دارد. بسیاری از مطالعات جنبه فضایی کیفیت زندگی را گزارش کرده‌اند، که زیربنای اهمیت «مکان خوب» به‌عنوان مکانی است که مردم در آن زندگی خوبی دارند (Murgas et al, 2016: 553). بر این اساس ارزیابی کیفیت زندگی با ارزیابی مکان مرتبط است. به گفته مورگاش و کلوبوکنیک^۱ (Murgas & Klobucnik, 2016: 35). هنگام تلاش برای ارزیابی یک مکان، کیفیت آن را بررسی می‌کنیم که می‌تواند با استفاده از دامنه وسیعی از شاخص‌های جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی و همچنین با توجه به امکاناتی که می‌توان در آنجا یافت با آن اندازه‌گیری شود (Weziak, 2016:87 & Bougouffa, 2018: 991).

جنبه فضایی کیفیت زندگی، نیز موردعلاقه فزاینده دولت‌ها و مقامات محلی قرار گرفته که با تصمیمات دشوار و پیچیده‌ای در مورد چگونگی تبدیل مناطق و شهرها به مکان‌های بهتر برای زندگی روبرو هستند. بهبود کیفیت زندگی، اغلب در برنامه‌های سیاست‌گذاری تصمیم‌گیرندگان و همچنین مطالعات متعددی برای ارزیابی کیفیت زندگی، توسط دولت‌ها و همچنین کشورهای اروپایی و جهانی انجام شده است (Eurofound, 2017 & UN-). (Habitat, 2020). موسسه تحقیقاتی یوروفوند^۲ در گزارش کیفیت

زندگی کشورهای اروپایی مربوط به سال ۲۰۱۶، «کیفیت زندگی» را یک مفهوم گسترده و دربرگیرنده رفاه فردی، کیفیت خدمات عمومی و کیفیت کلی جامعه و شامل بررسی معیارهای ذهنی و عینی، نگرش‌ها و ترجیحات و اولویت‌ها، منابع و تجربیات مردم می‌داند (Eurofound, 2017: 1). با توجه به ماهیت چندبعدی کیفیت زندگی، تعدادی از مسائل مفهومی و روش‌شناختی مانند عدالت اجتماعی در یک مطالعه کیفیت زندگی از اهمیت بالایی برخوردار است (Pacione, 2003 & Van Kamp, 2003). توسعه شهرنشینی و بزرگ شدن شهرها در دهه‌های قبل چنان بوده که منجر به ایجاد بی‌تعدالی در چگونگی استفاده از اراضی شهری شده است؛ درحالی‌که اغلب این تبدیلات و تغییرات بدون برنامه‌ریزی صورت گرفته و متناسب با نیاز جامعه نبوده است (قلعه‌نویی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۰؛ ذاکر حقیقی و عاشورلو، ۱۴۰۰: ۲۰).

توسعه شهرنشینی باعث پیدایش مسائل و معضلاتی همچون کمبود مسکن گسترش حاشیه‌نشینی و فقر شهری، عادلانه نبودن توزیع کاربری‌ها و به‌تبع آن‌ها گسترش نابرابری‌های اجتماعی و ایجاد فاصله‌های طبقاتی شده است (رجبی و خستو، ۱۳۹۸: ۹۸؛ موسوی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۶۴). اصلی‌ترین عامل بحران‌های جوامع بشری ریشه در نابرابری‌های اجتماعی و عدالت ناکافی دارد. ازجمله عواملی که باید درزمینه عدالت رعایت شود، توزیع مناسب کاربری‌ها و به‌کارگیری درست فضاها در سطح نواحی و محلات شهری است (امانیپور و حسن‌پور، ۱۳۹۶: ۳-۲).

یکی از مشکلات مشهود در برنامه‌ریزی شهری در ایران، ارائه نشدن الگوهای مؤثر در زمینه کاهش نابرابری‌های موجود شهری و ترویج عدالت فضایی است. تبیین مفهوم عدالت فضایی در شهر و کاربرد آن می‌تواند به برنامه‌ریزی شهری کمک شایانی داشته باشد. (افشارنیا و همکاران، ۱۴۰۰: ۹۸).

مطالعات فراوانی در مورد کیفیت زندگی در جهان همچنین ایران با توجه به انواع شاخص‌ها انجام شده است اما در این مورد شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی کمتر کار شده است. لذا این پژوهش به مطالعه تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی در دو محله گلستان و چینیبه در شهر اهواز پرداخته است، تا با ارائه راهکارهای مناسب به هدف اصلی برنامه‌ریزی شهری که همان تأمین رفاه مردم از طریق ایجاد محیطی بهتر و با کیفیت همراه با توزیع عدالت اجتماعی همراه با بالا بودن کیفیت زندگی دست یابد و برای این مهم دو محله در شهر اهواز را به‌عنوان محدوده تحقیق انتخاب کرده است. شهر اهواز به‌عنوان مرکز استان خوزستان یکی از کلان‌شهرهای ایران است

1. Morgash & Klobocnik

2. Research Institute Eurofound

که در بخش مرکزی شهرستان اهواز قرار دارد. این کلان‌شهر با جمعیت ۱۲۷۸۷۴۲ نفر (محدوده مصوب) و ۱۳۳۴۳۱۲ نفر (محدوده خدمات شهری) و مساحت ۱۸۸۰۶/۴۴ هکتار (با احتساب رودخانه کارون ۱۹۴۹۴/۰۱ هکتار) هشتمین شهر پرجمعیت ایران به شمار می‌آید.

همچنین اهواز، بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین شهر جنوب غربی کشور است (سالنامه آماری شهر اهواز، ۱۴۰۱: ۱۱ و ۳۲). شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب (بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت ایران)، شرکت ملی حفاری ایران (بزرگ‌ترین شرکت حفاری کشور)، شرکت فولاد خوزستان از تولیدکنندگان بزرگ فولاد خام کشور و برخی از بزرگ‌ترین کارخانه‌های مادر کشور در اهواز قرار دارند. رودخانه کارون پرآب‌ترین رودخانه ایران، با سرچشمه گرفتن از زردکوه، با ورود به اهواز، این شهر را به دو بخش شرقی و غربی تقسیم می‌کند. میدان نفتی اهواز، بزرگ‌ترین میدان نفتی ایران و سومین میدان بزرگ نفتی جهان، در محدوده این شهر قرار دارد. در محلات مختلف شهر اهواز با وجود همه این منابع و ظرفیت‌ها، مشکلات کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی کاملاً مشهود است و بعضاً در بین بعضی از محلات تفاوت بسیار زیادی از نظر کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی مشاهده می‌شود.

هدف اصلی این پژوهش، مطالعه تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی شهری در کوی گلستان و کوی چینی در شهر اهواز می‌باشد. در پژوهش حاضر با توجه به شاخص‌های عینی این دو محله در شهر اهواز از روش اسنادی و توصیفی و مشاهده‌های میدانی استفاده شده و به مقایسه شاخص‌ها پرداخته شده است. نتایج این مطالعه تطبیقی می‌تواند به ارزیابی سیاست‌ها و رتبه‌بندی مکان‌ها و تدوین استراتژی‌های برنامه‌ریزی در شهر کمک کرده و درک و اولویت‌بندی مسائل محلات را در این شهر برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان تسهیل سازد. از میان انبوه مفاهیم نگاشته شده در حیطه کیفیت زیست انسان‌ها، دو مفهوم کلیدی کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی در این پژوهش مورد بحث قرار گرفته‌اند.

مبانی نظری

مفهوم کیفیت زندگی یکی از رویکردهای نوین در زمینه اصلاح و تکامل توسعه است که در پرتو نفوذ این مفهوم رویکردی جدید در عرصه برنامه‌ریزی شهری شکل گرفته است که معتقد است برنامه‌ریزی شهری علاوه بر توجه به اهداف کالبدی باید به نیازهای

کیفی مردم شهر پاسخ گوید. این مفهوم ابتدا به حوزه‌های بهداشتی، زیست‌محیطی و بیماری‌های روانی محدود می‌شد اما طی دو دهه گذشته به مفهومی چندبعدی بسط یافته است. مباحث مربوط به کیفیت زندگی از دهه ۱۹۰۴ میلادی وارد مطالعات رشته‌های مختلف از جمله جغرافیا گردید (Velibeyglu, 2014: 98., & (Rajabi et al, 2018, & Beriaji et al, 2018: 45).

کیفیت زندگی مقوله‌ای میان‌رشته‌ای و مفهومی چندبعدی و پویا است که متشکل از ابعاد عینی و ذهنی است که از زمان و مکان جغرافیایی و نظام ارزشی جامعه تأثیر می‌پذیرد و به احساس رضایت فرد از شرایط زندگی اطلاق می‌شود. برنامه‌ریزی برای ارتقای کیفیت زندگی با آمار و ارقام عینی و واقعی از زندگی شهروندان و با درک روانی و ذهنی افراد از موقعیت زندگی آن‌ها در ارتباط است (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۳). در واقع استفاده از مفهوم کیفیت زندگی شهری در برنامه‌ریزی شهری حداقل می‌تواند در دو مرحله از فرایند برنامه‌ریزی مورد استفاده قرار بگیرد. مرحله اول جایی است که برنامه‌ریزان می‌خواهند چشم‌انداز صحیح و قابل‌اطمینانی از وضعیت موجود شهر داشته باشند. در واقع در این مرحله برنامه‌ریزان در پی آن هستند تا اولویت‌ها و مسائلی را که از اهمیت بیشتری برخوردار هستند، به‌طور ویژه مورد توجه قرار دهند، که بررسی ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری می‌تواند راهنمای مناسبی برای آن‌ها در این مرحله باشد. مرحله دوم جایی است که برنامه‌ها و پروژه‌ها می‌بایست مورد ارزیابی قرار گیرند تا سودمندی و کارایی آن‌ها تأیید شود. در این مرحله نیز بررسی اثراتی که این برنامه‌ها و پروژه‌ها بر روی ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری می‌توانند داشته باشند، راهنمای مناسبی را برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران به وجود می‌آورد. در واقع برنامه‌ها و پروژه‌هایی می‌توانند سودمندی و کارایی داشته باشند که در نهایت منجر به بالا بردن کیفیت زندگی شهری شود و به خصوص برخی ابعاد آن را که بیشتر مورد توجه برنامه‌ریزان شهری است، ارتقا دهد (لطفی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۹).

مفهوم کیفیت زندگی از سال‌های دهه ۱۹۹۴ با رویکرد فضایی و ناحیه‌ای وارد ادبیات جغرافیایی شد، در ایران نیز آغاز این بررسی‌ها را می‌توان از دهه‌های ۴۰ و ۵۰ شمسی دانست، زیرا در همین زمان است که رشد شتابان شهری در ایران آغاز گردید و به‌موازات آن مشکلات شهری نمایان شد (Faraji & Azimi, 2017: 34)، با بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی به این نتیجه رسیده‌اند که از بین شاخص‌های موردسنجش، شاخص زیست‌محیطی بیشترین بار عاملی و شاخص تفریح و اوقات فراغت کم‌ترین وزن

بار عاملی را به خود اختصاص داده‌اند (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۵).

ساختار فضایی یک شهر متشکل از اجزا و عناصری است که با یکدیگر در کنش متقابل هستند. ناپایداری هرکدام از این اجزا بر کل ساختار تأثیر خواهد گذاشت (مبارکی و عبدلی، ۱۳۹۲: ۵۰). عدالت فضایی یکی از عوامل اصلی برای برنامه‌ریزی پایدار شهری و پایداری اجتماعی است که محققان از منظرهای مختلف به‌طور مکرر آن را بررسی کرده‌اند (Macedo & Haddad, 2016: 371 & Maria, 2018: 176 & You, 2016: 176 & Jian et al, 2020: 1). برای مثال، در مکتب جغرافیای لیبرال می‌توان به کتاب دیوید اسمیت^۱ به نام جغرافیای انسانی رهیافت رفاه اشاره کرد که در آن شاخص‌های شناخت رفاه و تحلیل عدالت اجتماعی بررسی شده است. دیوید هاروی نیز در کتاب با ارزش خود با عنوان عدالت اجتماعی و شهر مفهوم عدالت اجتماعی را در کمک به خیر و صلاح همگانی توزیع درآمد در مکان‌ها، تخصیص عادلانه منابع و رفع نیازهای اساسی مردم به کار می‌گیرد (ساسان‌پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۸-۹۷).

عدالت اجتماعی یک مفهوم هنجاری است و با این سؤال که چه کسی چه چیزی را در کجا به دست می‌آورد یا به‌طور دقیق‌تر، باید به دست آورد، سروکار دارد. عدالت اجتماعی را برابری تعهدات مسئولیت‌های مدنی در میان یک جامعه و برابری گستردگی مشکلات در میان گروه‌های مختلف تعریف کرده‌اند (Talen, 2002). شاید بتوان رالز را معمار تئوری عدالت اجتماعی نامید. چرا که بعد از انتشار کتاب او به نام «نظریه عدالت» در سال ۱۹۷۱، «عدالت اجتماعی» و تئوری رالز موضوع غالب در جهان انگلیسی زبان شد. او از مدافعان دموکراسی لیبرال، اقتصاد بازار و دولت رفاه باز توزیع‌کننده بود. در حقیقت رالز^۲، مفهوم عدالت اجتماعی را از یک‌سو به‌عنوان بخشی از تفکر اجتماعی و از سوی دیگر به‌عنوان توازنی مناسب میان رقابت در مطالبات موجود در اجتماع، می‌داند. به همین جهت عدالت اجتماعی را محاسبه اصول توزیعی خاص، برای نهادهای اصلی تعریف می‌کند. از نظر رالز جامعه عادل بر تساوی حقوق شهروندان استوار می‌باشد، به‌طوری که حقوق مسلم افراد نباید موضوع معامله سیاسی قرار گیرد (زیاری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵).

هاروی^۳ ماهیت عدالت اجتماعی را به کمک سه معیار بیان می‌کند؛ معیار نیاز به‌عنوان مهم‌ترین معیار، منفعت عمومی به‌عنوان

دومین معیار و استحقاق به‌عنوان معیار سوم بیان می‌کند. از نظر ایشان اصول عدالت اجتماعی باید ناظر بر تقسیم ثمرات تولید و توزیع مسئولیت‌ها در فرایند کار جمعی باشد. این اصول شامل نهادها، سازمان‌های اجتماعی مرتبط با تولید و توزیع نیز می‌شود. به نظر وی عدالت اجتماعی مشروط به فرایندهای اجتماعی عمل‌کننده در جامعه است (Harvey, 1996: 96).

پیشینه پژوهش

طهماسبی‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهش با عنوان «تحلیل فضایی عدالت اجتماعی در مناطق شهری (مطالعه موردی مناطق شهر اصفهان)» در تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل‌های شاخص توسعه انسانی (HDI)، آزمون آمار فضایی، همبستگی فضایی شاخص موران و میانگین نزدیک‌ترین همسایه و (GIS) در محیط سیستم اطلاعات جغرافیایی ZONAL تحلیل‌های به صورت ترکیبی استفاده کرده‌اند. عدم تعادل شاخص‌های عدالت در مناطق شهر اصفهان، به وجود آمدن دوگانگی فضایی در فضای هر منطقه از شهر، نابرابری در بین منطقه‌های شهر اصفهان از جمله نتایج آن است.

قانعی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «سنجش کیفیت زندگی در محلات شهری در راستای ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی محله قلعه‌شهر بافق)» به این نتیجه رسیدند که کیفیت زندگی در محله قلعه، کمتر از حد متوسط است، مؤلفه کالبدی پایین‌ترین سطح و مؤلفه اجتماعی بالاترین سطح را از لحاظ کیفی دارا است. پس مؤلفه کالبدی بیشترین تأثیر را در کاهش سطح کیفیت زندگی محله دارد.

ساعدنیا (۱۳۹۴)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی تأثیر عدالت فضایی در کیفیت زندگی شهروندان شهر همدان»، با استفاده از دو مدل تاپسیس و امتیاز استاندارد شده نشان می‌دهد که ناحیه یک منطقه سه به‌عنوان ناحیه برخوردار از نظر توزیع عدالت فضایی می‌باشد و نتایج نشان می‌دهد که عدالت فضایی در افزایش میزان رضایت از کیفیت زندگی تأثیر دارد.

سلیمان‌نژاد باری (۱۳۹۴)، در پایان‌نامه خود با عنوان «تحلیل رابطه عدالت فضایی با کیفیت زندگی در شهر ارومیه» به این نتیجه رسید که مطلوب‌ترین وضعیت کیفیت زندگی مربوط به منطقه ۴ است و مناطق ۱ و ۵ در رتبه‌های بعدی مطلوبیت قرار دارند و در نهایت مناطق ۳ و ۲ از لحاظ کیفیت زندگی در پایین‌ترین وضعیت ممکن قرار دارند.

1. David Smith
2. Rawls
3. Harvey

نظم‌فر و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان «تحلیل وضعیت عدالت اجتماعی در ساختار فضایی درون‌شهری مطالعه موردی: شهر مراغه» به این نتیجه رسیدند که با در نظر گرفتن شاخص‌های پژوهش (آموزشی، فرهنگی، ورزشی، مذهبی، جاذبه‌های فرهنگی، بهداشتی، درمانی، تأسیسات شهری، حمل‌ونقل، اداری، انتظامی و فضای سبز) و محاسبه سرانه آن‌ها، با استفاده از مدل‌های تاپسیس، ویکور و الکتور در چهار سطح؛ کاملاً برخوردار، برخوردار، نیمه‌برخوردار و محروم، از لحاظ میزان برخورداری از خدمات عمومی شهری مورد سطح‌بندی قرار گرفتند و در پایان از مدل تلفیقی کاندراست، برای دست‌یافتن به یک سطح‌بندی واحد استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان‌دهنده این است که نواحی ۵ و ۲ کاملاً برخوردار، نواحی ۳ و ۶ برخوردار، ناحیه ۱ نیمه‌برخوردار و نواحی ۴ و ۷ محروم هستند.

فنی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «سنجش کیفیت زندگی شهری با تأکید بر جنسیت، مطالعه موردی: شهر قروه»، به این نتیجه رسیدند که کیفیت زندگی ساکنان شهر قروه در سطح مطلوبی نیست و میانگین تمامی شاخص در مجموع کمتر از ۳ می‌باشد. بیشترین میانگین مربوط به شاخص همسایگی و کمترین میانگین مربوط به شاخص اقتصادی است. همچنین نتایج به دست آمده گویای آن است که میانگین‌های کیفیت زندگی زنان و مردان در شهر قروه تفاوت معناداری با هم داشته به گونه‌های که کیفیت زندگی مردان بهتر از زنان است. در نهایت پاسخ به سؤال سوم پژوهش نیز نشان داد که اشتغال توانسته است کیفیت زندگی زنان را ارتقا دهد.

رهنمایی و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر»، به این نتیجه رسیدند که محلات شهر بابلسر از نظر سنجش نمره کیفیت زندگی در سطح متوسط قرار دارد و همچنین نوعی گسستگی فضایی در میان محلات شرقی و غربی در بین محلات وجود دارد.

خادمی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی بافت فرسوده شهر آمل»، نشان دادند که بافت فرسوده شهر به لحاظ شاخص کیفیت زندگی در زیر سطح متوسط قرار دارد و در این میان شهروندان از وضعیت اقتصادی نسبت به سایر مؤلفه‌های ابراز ناراضی بیشتری نموده‌اند. در میان محلات نیز محله پایین بازار در زمینه سلامت اجتماعی، محله نیایکی در زمینه کالبدی و محله چاکسر در زمینه اقتصادی وضعیت نامساعدتری نسبت به سایر محلات این بافت نشان داده‌اند.

آقایاری و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان «بهبود توزیع فضا-مکانی فروشگاه‌های زنجیره‌ای شهر تهران با استفاده بدین منظور شاخص‌های تراکم جمعیت، نوع ارتباطات (نزدیکی به

خیابان‌های اصلی)، مرکزیت»، GIS از کاربری‌های سازگار، تعادل محلی (قرارگیری با توجه به فروشگاه‌های موجود)، شعاع دسترسی، نتیجه گرفتند که قرارگیری اغلب فروشگاه‌ها در نواحی مرکزی و در مقابل آن عدم وجود فروشگاه در مناطق پرتراکم پیرامونی نشان می‌دهد که دور شدن از مرکز شهر منجر به افزایش عدم تعادل ناحیه ای شده است. از جمله مشکلات وارد به این پژوهش استفاده از وزن یکسان برای تمامی شاخص‌ها، تعریف توزیع بهینه به‌عنوان توزیع همگن و شطرنجی در نظر گرفتن مرکز ثقل هندسی مناطق به‌عنوان شاخص مرکزیت است.

تالن و همکاران^۱ (۱۹۹۶)، در تحقیقاتی در شهرهای آمریکا و کانادا به بررسی نحوه توزیع پارک‌ها در سطح شهر پرداخته‌اند. تالن در پژوهش خود توزیع پارک‌های شهری را با تعدادی از شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی مناطق مورد بررسی قرار داده است. وی در پژوهشی که در مورد شهرهای آمریکا صورت داده، بیان می‌دارد که دسترسی پایین به پارک‌های شهری با پایین بودن قیمت اراضی در آن منطقه و تعداد زیاد گروه‌های اقلیت (اسپانیایی و ...) در ارتباط مستقیم است.

آکین پلو و همکاران^۲ (۲۰۰۹)، در پژوهشی تحت عنوان «اضافه وزن و کیفیت زندگی شهری: مطالعه موردی شهر مرکزی نیجریه» بیان کردند که کیفیت زندگی سکنه شهری مرکزی نیجریه با افزایش سن و وزن کاهش پیدا می‌کند.

بالستروس و همکاران^۳ (۲۰۱۲)، در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر خدمات‌رسانی عمومی غیرمتمرکز بر کیفیت زندگی در اسپانیا» به این نتیجه رسیدند که پراکنده بودن خدمات عمومی توسط شهرداری‌ها باعث ارتقای کیفیت زندگی می‌شود.

آنتیگونی فکا^۴ (۲۰۲۰)، در پژوهش با عنوان «ارزیابی نابرابری‌های کیفیت زندگی یک رویکرد جغرافیایی» نشان داد که در سه جامعه از بیست‌ونه جامعه مورد پژوهش، شرایط مسکن و دسترسی بهتر به خدمات و زیرساخت‌های عموم را دارا هستند و همچنین محیط طبیعی با کیفیت‌تری را دارند و در حالی که جامعه کوهستانی و دورافتاده کمترین سطح را دارا هستند.

تئودور و همکاران^۵ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود با عنوان «هنوز خواهان تغییر، هنوز برای عدالت کار می‌کنم: مقدمه‌ای بر ویژه‌نامه آموزش عدالت اجتماعی در روانشناسی خدمات سلامت» با بررسی

1. Talen et al
2. Akinpelu et al
3. Ballesteros
4. Antigoni
5. Theodore et al

مقاله‌های مرتبط با کیفیت زندگی و تأثیر آن بر سلامت روان نشان دادند که آموزش در کار عدالت اجتماعی یک نیاز حیاتی است و نشان می‌دهد برای بهبود کیفیت زندگی، باید عدالت اجتماعی رعایت شود و این باعث بالا رفتن (HSP highly sensitive person) در میان شهروندان می‌شود. در مطالعات فوق به‌وضوح مشخص است که پژوهشگران یاد شده مفهوم کیفیت زندگی را با مفهوم عدالت اجتماعی گره زده‌اند. به‌عبارت دیگر این دو مفهوم ترجمان عملی یکدیگر در بررسی‌های یاد شده بوده‌اند.

روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی و تحلیلی، از نوع تطبیقی می‌باشد که به صورت میدانی انجام شده

است. جامعه آماری این پژوهش دو محله‌ی مجاور گلستان و چنیه در منطقه ۴ شهر اهواز با جمعیت ۱۶۵۴۷۱ نفر و مساحت ۲۵۲۷/۰۹ هکتار است (سالنامه آماری شهر اهواز، ۱۴۰۱: ۳۳). تعداد نمونه آماری براساس روش نمونه‌گیری کوکران ۳۸۰ نفر می‌باشد.

در این پژوهش در دو بخش مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی به جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز اقدام شد. مطالعات کتابخانه برای گردآوری اطلاعات و منابع لازم درزمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق به روش فیش‌برداری از منابع کتابخانه‌ای، مجلات و مقالات داخلی و خارجی انجام گردید و برای جمع‌آوری داده‌های میدانی موردنیاز این پژوهش و به‌منظور اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، از ابزار پرسشنامه محقق ساخته شامل دو بخش کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی به شرح جدول زیر استفاده شد:

جدول ۱. مفاهیم، شاخص‌ها و گویه‌های پژوهش

مفاهیم	شاخص‌ها	گویه‌ها
کیفیت زندگی	اجتماعی	امنیت اجتماعی؛ میزان نزاع و درگیری در محله؛ تمایل به ارتباط با همسایگان؛ احساس تعلق خاطر؛ سرمایه‌های اجتماعی؛ رضایت از عملکرد مسئولان و مدیران؛ امید به پیشرفت بهبود زندگی؛ وضعیت مصرف مواد مخدر؛ فضاهای پیاده؛ فضاهای باز و سبز عمومی؛ فضای قابل سکونت؛ شرکت در مراسمات محله؛ تمایل به مشارکت در امور شهر
	کالبدی	تعداد طبقات؛ عمر بنا؛ نوع مصالح ساخت؛ وضعیت کیفی مسکن؛ سیما بصری در محله؛ دسترسی به مراکز آموزشی، بهداشتی؛ درمانی؛ دسترسی به مراکز خرید
	اقتصادی	وجود فرصت‌های شغلی متنوع و متعدد در محله؛ فاصله تا محل کار؛ رضایت شغلی؛ رضایت از سطح درآمد خانوارها؛ نوع مالکیت مسکن؛ متوسط قیمت زمین؛ عدم اتکا به یارانه‌های نقدی
عدالت اجتماعی	خدماتی	وضعیت تسهیلات زیر بنایی؛ محل تهیه نیازهای روزانه ساکنین؛ امکانات و تسهیلات شهری؛ دسترسی به پارکینگ؛ سیستم حمل‌ونقل عمومی؛ گورستان؛ تأسیسات شهری؛ حمل‌ونقل
	آموزشی و فرهنگی	امکانات ورزشی، اماکن مذهبی، جاذبه‌های فرهنگی، ظرفیت‌های فرهنگی، امکانات آموزشی
	بهداشتی و درمانی	بیمارستان-اورژانس-درمانگاه-داروخانه-مصرف هفتگی مواد پروتئینی-کیفیت آب آشامیدنی
	اداری انتظامی	انتظامی، اداری
	اوقات فراغت	دسترسی به فضاهای سبز و پارک-دسترسی به امکانات ورزشی مناسب-توان انجام مسافرت سالانه-وجود امکانات فرهنگی مانند کتابخانه-دسترسی به اینترنت-فضای سبز

(عطایی، ۱۳۸۹). روش SAW را می‌توان ساده‌ترین و مستقیم‌ترین روش مواجهه با مسائل تصمیم‌گیری چند معیاره در نظر گرفت. چرا که در این روش از یک تابع افزایش خطی برای نمایش ترجیحات تصمیم‌گیرندگان استفاده می‌شود.

محدوده مورد مطالعه

شهر اهواز به‌عنوان مرکز استان خوزستان یکی از کلان‌شهرهای ایران است که در بخش مرکزی شهرستان اهواز قرار دارد. این کلان‌شهر با جمعیت ۱۲۷۸۷۴۲ نفر (محدوده مصوب) و ۱۳۲۴۳۱۲ نفر (محدوده خدمات شهری) و مساحت ۱۸۸۰۶/۴۴ هکتار (با

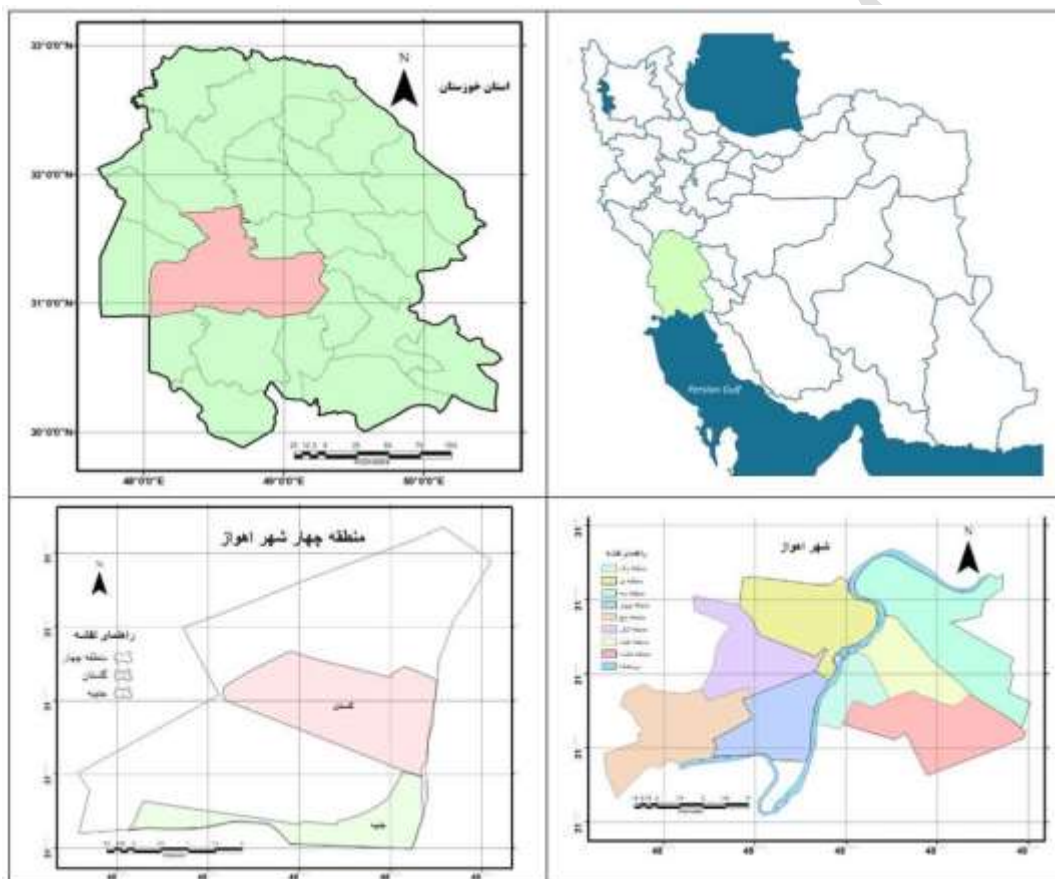
به‌منظور طبقه‌بندی نمرات خام، طراحی جدول، توزیع فراوانی و محاسبه شاخص‌های پراکندگی نظیر میانگین و تجزیه و تحلیل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی از آمار توصیفی و همچنین به‌منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون تی مستقل استفاده شد.

در این پژوهش تجزیه و تحلیل‌ها در سطح خطای ۰/۰۵ و با استفاده از نرم‌افزار تحلیل آماری SPSS23 انجام شده است. همچنین برای تعیین رتبه نهایی میزان اثرگذاری شاخص‌های اصلی از روش وزن‌دهی ساده یا مجموع ساده وزنی (SAW)، استفاده شده است. این روش ساده‌ترین روش تصمیم‌گیری چند معیاره است که در سال ۱۹۸۱ توسط هدانگ و یون ارائه شده است

دارند. رودخانه کارون پرآب ترین رودخانه ایران، با سرچشمه گرفتن از زردکوه، با ورود به اهواز، این شهر را به دو بخش شرقی و غربی تقسیم می‌کند. میدان نفتی اهواز، بزرگ‌ترین میدان نفتی ایران و سومین میدان بزرگ نفتی جهان، در محدوده این شهر قرار دارد. شهر اهواز دارای ۸ منطقه شهری با ۱۲۴ محله است. در این پژوهش دو محله مجاور گلستان و چنیبه در منطقه ۴ شهر اهواز مورد بررسی تطبیقی قرار گرفته است (شهرداری اهواز، ۱۳۹۶: ۴).

احتساب رودخانه کارون (۱۹۴۹۴/۰۱ هکتار) یکی از ده کلان شهر پرجمعیت ایران به شمار می‌آید (سالنامه آماری شهر اهواز، ۱۴۰۱: ۱۱ و ۳۲). همچنین اهواز، بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین شهر جنوب غربی کشور است.

شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب (بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت ایران)، شرکت ملی حفاری ایران (بزرگ‌ترین شرکت حفاری کشور)، شرکت فولاد خوزستان از تولیدکنندگان بزرگ فولاد خام کشور و برخی از بزرگ‌ترین کارخانه‌های مادر کشور در اهواز قرار

شکل ۱. نقشه استان خوزستان، شهر اهواز

دیپلم با (۵۷/۹) است. درصد اشتغال پاسخ‌دهندگان محله چنیبه عبارت است از: کارمند (۴۸/۴)، بیکار و بازنشسته (۳۰/۵)، آزاد (۱۴/۲)، دانشجو (۶/۸) و در کوی گلستان به ترتیب کارمند (۵۰)، آزاد (۱۹/۵)، دانشجو (۱۶/۳)، بیکار و بازنشسته (۱۴/۲) می‌باشد. درصد مدت‌زمان اسکان پاسخ‌دهندگان در دو محله نشان می‌دهد: در محله چنیبه به ترتیب بیشتر از ۱۰ سال (۸۵/۸)، ۲-۱۰ سال (۸/۴) و کمتر از ۲ سال (۵/۸) و در کوی گلستان به ترتیب (۸۴/۸)، (۸/۹) و (۶/۳) می‌باشد. درصد مالکیت پاسخ‌دهندگان در محله چنیبه ۹۰ و در کوی گلستان ۸۱/۱ درصد است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

براساس یافته‌های توصیفی، درصد جنسیت پاسخ‌دهندگان در چنیبه (۸۷/۹) درصد مرد و (۱۲/۱) درصد زن و در گلستان (۸۸/۹) درصد مرد و (۱۱/۱) درصد زن می‌باشند. بیشترین پاسخ‌دهندگان در چنیبه در گروه سنی ۴۱-۶۰ سال با (۳۹.۵) و در گلستان هم در گروه سنی ۴۱-۶۰ سال با (۵۸/۴) است. بیشترین درصد تحصیلات پاسخ‌دهندگان در محله چنیبه زیردیپلم با (۵۵/۸) و در گلستان فوق

یافته‌های استنباطی

۲- قرار گرفته است، فرض نرمالیتی توزیع داده‌ها تأیید می‌گردد و برای آزمون فرضیات پژوهش از روش آماری پارامتریک (تی مستقل) استفاده شده است.

با استناد به خطی بودن نمودار احتمال و انحراف کم مشاهدات در متغیرهای پژوهش و همچنین با توجه به نتایج جدول (۲ و ۳) که میزان کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در بازه عددی +۲ تا

جدول ۲. توصیف کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش کیفیت زندگی

متغیرهای پژوهش	تعداد	کجی			چولگی	
		آماره	خطای استاندارد	آماره	آماره	خطای استاندارد
اجتماعی	۱۹۰	-۱/۰۲۵	۰/۲۵۰	-۰/۱۷۲	-۰/۱۲۵	
کالبدی	۱۹۰	-۱/۳۰۳	۰/۲۵۰	-۲۳۰/۰	-۰/۱۲۵	
اقتصادی	۱۹۰	-۱/۱۴۰	۰/۲۵۰	۰/۰۴۳	-۰/۱۲۵	
خدماتی	۱۹۰	-۱۵۸/۱	۰/۲۵۰	۰/۰۱۳	-۰/۱۲۵	

جدول ۳. توصیف کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش عدالت اجتماعی

متغیرهای پژوهش	تعداد	کجی			چولگی	
		آماره	خطای استاندارد	آماره	آماره	خطای استاندارد
آموزشی و فرهنگی	۱۹۰	-۱/۰۳۶	۰/۲۵۰	۰/۳۳۴	۰/۱۲۵	
بهداشتی و درمانی	۱۹۰	-۱/۰۶۸	۰/۲۵۰	۰/۱۱۸	۰/۱۲۵	
اداری و انتظامی	۱۹۰	-۱/۰۸۲	۰/۲۵۰	-۰/۱۳۸	۰/۱۲۵	
اوقات فراغت	۱۹۰	-۱/۲۷۷	۰/۲۵۰	-۰/۱۶۸	۰/۱۲۵	

محلات مورد مطالعه استخراج و نتایج به شرح جداول (۴ الی ۱۱) به دست آمده است:

*تحلیل تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی در دو محله در این مرحله نتایج آماری تحلیل تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی با استفاده از آزمون تی مستقل به تفکیک شاخص‌ها و

شاخص کیفیت زندگی*

جدول ۴. شاخص اجتماعی در محله چنیه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیه	۱۹۰	۲/۹۰۲۸	۰/۴۹۶۳۴	۰/۰۳۶۰۱
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۸۸۹۹	۰/۳۴۶۹۴	۰/۰۲۵۱۷

جدول ۵. مقایسه میانگین شاخص اجتماعی در محله چنیه و کوی گلستان

فرض واریانس	آزمون لوین		آزمون T		
	F	سطح معناداری	T	درجه آزادی	سطح معناداری
فرض واریانس برابر	۲۸/۲۹۹	۰/۰۰۰	-۲۲/۴۶۷	۳۷۸	۰/۰۰۰
فرض واریانس نابرابر	-	-	-۲۲/۴۶۷	۳۳۸/۰۹۴	۰/۰۰۰

(۳/۸۸۹۹) بالاتر از میانگین شاخص اجتماعی در چنیه (۲/۹۰۲۸) می‌باشد.

با استناد به جداول ۴ و ۵، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه وجود دارد. میانگین شاخص اجتماعی در کوی گلستان

جدول ۶. شاخص کالبدی در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۳۰۰۰	۰/۰۸۸۴۶۱	۱/۰۶۴۱۸
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۹۸۴۲	۰/۰۵۶۵۹۹	۰/۰۰۴۱۰۶

جدول ۷. مقایسه میانگین شاخص کالبدی در محله چنیبه و کوی گلستان

فرض واریانس برابر	آزمون لوین		آزمون T		
	F	سطح معناداری	T	درجه آزادی	سطح معناداری
فرض واریانس برابر	۳۲/۵۳۶	۰/۰۰۰	-۲۲/۱۰۶	۳۷۸	۰/۰۰۰
فرض واریانس نابرابر	-	-	-۲۲/۱۰۶	۳۲۱/۵۳۰	۰/۰۰۰

گلستان (۳/۹۸۴۲) بالاتر از میانگین شاخص کالبدی در کوی چنیبه (۲/۳۰۰۰) است.

با استناد به جداول ۶ و ۷، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه مشاهده می‌گردد. میانگین شاخص کالبدی در کوی

جدول ۸. شاخص اقتصادی در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۲۰۴۵	۰/۵۸۴۷۵	۰/۴۲۴۲
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۸۶۷۷	۰/۶۵۵۱۵	۰/۰۴۷۵۳

جدول ۹. مقایسه میانگین شاخص اقتصادی در محله چنیبه و کوی گلستان

فرض واریانس برابر	آزمون لوین		آزمون T		
	F	سطح معناداری	T	درجه آزادی	سطح معناداری
فرض واریانس برابر	۱/۲۳۷	۰/۲۶۷	-۲۶/۱۰۶	۳۷۸	۰/۰۰۰
فرض واریانس نابرابر	--	-	-۲۶/۱۰۶	۳۷۳/۲۱۸	۰/۰۰۰

کوی گلستان (۳/۸۶۷۷) بالاتر از میانگین شاخص اقتصادی در چنیبه (۲/۲۰۴۵) است.

با توجه به نتایج جداول ۸ و ۹، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه مشاهده می‌گردد. میانگین شاخص اقتصادی در

جدول ۱۰. شاخص خدماتی در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۴۴۹۱	۰/۶۲۴۹۸	۰/۰۴۵۳۴
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۶۶۱۴	۰/۶۵۳۷۳	۰/۰۴۷۴۳

جدول ۱۱. مقایسه میانگین شاخص خدماتی در محله چنیبه و کوی گلستان

فرض واریانس برابر	آزمون لوین		آزمون T		
	F	سطح معناداری	T	درجه آزادی	سطح معناداری
فرض واریانس برابر	۲۲/۶۹۹	۰/۰۰۰	-۱۵/۰۵۹	۳۷۸	۰/۰۰۰
فرض واریانس نابرابر	-	-	-۱۵/۰۵۹	۳۵۷/۲۹۷	۰/۰۰۰

گلستان (۳/۶۶۱۴) بالاتر از میانگین شاخص خدماتی در کوی چنیبه (۲/۴۴۹۱) می‌باشد.

با استناد به جداول ۱۰ و ۱۱، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه مشاهده می‌گردد. میانگین شاخص خدماتی در کوی

• شاخص عدالت اجتماعی

جدول ۱۲. متغیر آموزشی و فرهنگی در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۵۱۰۵	۰/۶۳۷۶۲	۰/۰۴۶۲۶
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۶۴۱۱	۰/۸۱۵۰۷	۰/۰۵۹۱۳

جدول ۱۳. مقایسه میانگین متغیر آموزشی و فرهنگی در محله چنیبه و کوی گلستان

تفاوت خطای استاندارد	آزمون T			آزمون لوین			فرض واریانس برابر
	میانگین اختلاف	سطح معناداری	درجه آزادی	T	سطح معناداری	F	
/۰۷۵۰۸	-۱/۱۳۰۵۳	/۰۰۰	۳۷۸	-۱۵/۰۵۹	/۰۰۰	۲۲/۶۹۹	فرض واریانس برابر
/۰۷۵۰۸	-۱/۱۳۰۵۳	/۰۰۰	۳۵۷/۲۹۷	-۱۵/۰۵۹	-	-	فرض واریانس نابرابر

فرهنگی در کوی گلستان (۳/۶۴۱۱) بالاتر از میانگین متغیر آموزشی و فرهنگی در کوی چنیبه (۲/۵۱۰۵) می‌باشد.

با استناد به نتایج جداول ۱۲ و ۱۳، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه مشاهده می‌گردد. میانگین متغیر آموزشی و

جدول ۱۴. متغیر بهداشتی و درمانی در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۱۶۱۴	۰/۶۰۰۵۴	۰/۰۴۳۵۷
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۷۱۳۲	۰/۶۹۸۵۶	۰/۰۵۰۶۸

جدول ۱۵. مقایسه میانگین متغیر بهداشتی و درمانی در محله چنیبه و کوی گلستان

تفاوت خطای استاندارد	آزمون T			آزمون لوین			فرض واریانس برابر
	میانگین اختلاف	سطح معناداری	درجه آزادی	T	سطح معناداری	F	
۰/۰۶۶۸۳	-۱/۵۵۱۷۵	/۰۰۰	۳۷۸	-۲۳/۲۱۹	/۰۷۸	۳/۱۱۴	فرض واریانس برابر
۰/۰۶۶۸۳	-۱/۵۵۱۷۵	/۰۰۰	۳۶۹/۶۷۶	-۲۳/۲۱۹	-	-	فرض واریانس نابرابر

درمانی در کوی گلستان (۳/۷۱۳۲) بالاتر از میانگین متغیر بهداشتی و درمانی در کوی چنیبه (۲/۱۶۱۴) است.

با استناد به نتایج جداول ۱۴ و ۱۵، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه مشاهده می‌گردد. میانگین متغیر بهداشتی و

جدول ۱۶. متغیر اداری-انتظامی در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۱۹۲۱	۰/۹۴۲۰۷	۰/۰۶۸۳۵
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۹۵۵۳	۰/۷۲۳۲۷	۰/۰۵۲۴۷

جدول ۱۷. مقایسه میانگین متغیر اداری-انتظامی در محله چنیبه و کوی گلستان

تفاوت خطای استاندارد	آزمون T			آزمون لوین			فرض واریانس برابر
	میانگین اختلاف	سطح معناداری	درجه آزادی	T	سطح معناداری	F	
/۰۸۶۱۶	-۱/۷۶۳۱۶	/۰۰۰	۳۷۸	-۲۰/۴۶۳	/۰۰۰	۱۲/۳۶۴	فرض واریانس برابر
/۰۸۶۱۶	-۱/۷۶۳۱۶	/۰۰۰	۳۵۴/۳۵۵	-۲۰/۴۶۳	-	-	فرض واریانس نابرابر

انتظامی در کوی گلستان (۳/۹۵۵۳) بالاتر از شاخص اداری-
انتظامی در کوی چنیبه (۲/۱۹۲۱) می‌باشد.

مطابق نتایج جداول ۱۶ و ۱۷، نتیجه آزمون تی مستقل نشان می‌دهد که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری میان دو منطقه مورد مطالعه مشاهده می‌گردد. میانگین شاخص اداری-

جدول ۱۸. متغیر اوقات فراغت در محله چنیبه و کوی گلستان

آماره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف میانگین
چنیبه	۱۹۰	۲/۳۴۱۲	۱/۸۲۵۱۸	۰/۵۹۸۶
کوی گلستان	۱۹۰	۳/۸۳۵۱	۱/۶۲۷۳۷	۰/۴۵۵۱

جدول ۱۹. مقایسه میانگین متغیر اوقات فراغت در محله چنیبه و کوی گلستان

آزمون لوین		آزمون T			
F	سطح معناداری	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین اختلاف
۱۵/۴۲۱	/۰۰۰	-۲۱/۱۹۴	۳۷۸	/۰۰۰	-۱/۵۹۳۸۶
		-۲۱/۱۹۴	۵۲/۷۷۴	...	-۱/۵۹۳۸۶

فرض واریانس برابر
فرض واریانس نابرابر

رتبه‌بندی شاخص‌ها

با توجه به فاصله نزدیک بین مقادیر میانگین شاخص‌های اصلی حاصله از آزمون T، برای رتبه‌بندی میزان تاثیرگذاری هر یک از شاخص‌های مورد پژوهش، از مدل SAW استفاده گردید. روش وزن‌دهی ساده یا مجموع ساده وزنی (SAW)، ساده‌ترین روش تصمیم‌گیری چند متغیره است. چرا که در این روش از یک تابع افزایش خطی برای نمایش ترجیحات تصمیم‌گیرندگان استفاده می‌شود. نتایج مدل Saw به شرح جدول ۲۰ می‌باشد:

جدول ۲۰. مدل SAW

مؤلفه‌ها	اختلاف میانگین	نرمالیت کردن	وزن	وزن نهایی	رتبه
اجتماعی	۰/۹۸۷	-۰/۸۵۸	۰/۱۹	۰/۰۱۶۳	۳
کالبدی	۱/۶۸۴	-۰/۱۴۶۴	۰/۱۵	۰/۰۲۲۰	۱
اقتصادی	۱/۶۶۳	-۰/۱۴۴۶	۰/۱۴	۰/۰۲۰۲	۲
خدماتی	۱/۱۳	-۰/۰۹۸۳	۰/۱۱	۰/۰۱۰۸	۸
آموزشی	۱/۱۳	-۰/۰۹۸۳	۰/۱۲	۰/۰۱۱۸	۶
بهداشتی	۱/۵۵۱	-۰/۱۳۴۹	۰/۱۲	۰/۰۱۶۲	۴
اداری	۱/۷۶۳	-۰/۱۵۳۳	۰/۰۹	۰/۰۱۳۸	۵
فراغت	۱/۵۹۳	-۰/۱۳۸۵	۰/۰۸	۰/۰۱۱۱	۷

محله مورد مطالعه داشته‌اند. ضمناً با اندکی اغماض شاخص بهداشتی را می‌توان به این دسته شاخص‌های تأثیرگذار اضافه کرد.

همان‌گونه که نتایج جدول شماره ۲۰ در ستون رتبه‌بندی نشان می‌دهد، مؤلفه‌های کالبدی، اقتصادی و اجتماعی به ترتیب بیشترین تأثیر را در ایجاد افتراق فضایی و در نتیجه ایجاد نابرابری‌هایی در سطوح مختلف کیفیت زندگی و همچنین عدالت اجتماعی در دو

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از ارزیابی‌های انجام شده (کمی و کیفی) این پژوهش و مقایسه این نتایج با یافته‌های تحقیقات مشابه مواردی را آشکار می‌سازد.

اختلافات عمیق مشاهده شده در دو بعد کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی بین دو محله همجوار (گلستان و چنیه) با نتایج مطالعات طهماسبی و همکاران (۱۳۹۷)، قانعی و همکاران (۱۳۹۶)، ساعدنیا (۱۳۹۵)، سلیمان‌نژاد (۱۳۹۴)، نظم‌فر و همکاران (۱۳۹۳) و فنی و همکاران (۱۳۹۴)، رهنمایی و همکاران (۱۳۹۱) هم‌خوانی داشته و این نتایج را تأیید می‌نماید. در مطالعات انجام شده در حیطة مرتبط با کیفیت زندگی و مفهوم عدالت اجتماعی دودسته شاخص‌های عینی و ذهنی به‌وضوح مورد استفاده قرار گرفته شده است.

شاخص‌های عینی، ارقام و داده‌های آماری موجود در زمینه شرایط واقعی زندگی شهروندان است در حالی که شاخص‌های ذهنی با ادراکات ذهنی، روانی و میزان رضایت شهروندان (رضایت روان‌شناختی) از زندگی شهری ارتباط دارد. اگرچه این دو شاخص گاهی مستقل از هم عمل می‌کنند، اما سنجش کیفیت زندگی با ترکیب این شاخص‌ها نتایج بهتری ارائه می‌دهد. عوامل مختلفی از جمله عوامل محیطی، فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فضایی در افزایش کیفیت زندگی تأثیرگذارند. در کنار این عوامل می‌توان عامل عدالت را نیز در نظر گرفت. امروزه تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر از مهم‌ترین نیازهای جوامع بشری است. عدم توجه به این اصل مهم، نابرابری‌های عمیقی در جامعه به وجود خواهد آورد، در حالی که تحقق آن به رضایت شهروندان از محیط زندگی خود منجر می‌شود.

نتایج این پژوهش نشان داد که عدم تحقق مفهوم عدالت اجتماعی منجر به نارضایتی شهروندان از وضعیت کیفیت زندگی در مناطق کم‌برخوردار گردیده است. در این‌باره طهماسبی‌زاده و همکاران، (۱۳۹۷)، بیان می‌کنند عدم تعادل شاخص‌های عدالت در مناطق شهری اصفهان، به ایجاد دوگانگی فضایی در فضای هر منطقه از شهر و نابرابری در بین منطقه‌های شهری منجر می‌شود. قانعی و همکاران (۱۳۹۶)، بیان می‌کنند برای افزایش کیفیت زندگی در محله‌های شهری باید مؤلفه کالبدی و مؤلفه اجتماعی از لحاظ کیفی بالا باشند و همچنین می‌بایست به مؤلفه کالبدی که بیشترین تأثیر را در سطح کیفیت زندگی محله دارد و دقیقاً با یافته‌های این پژوهش مشابهت دارد توجه بیشتری داشت. ساعدنیا (۱۳۹۴) نشان داد که عدالت فضایی در کیفیت زندگی شهروندان شهر همدان تأثیر

دارد. سلیمان‌نژاد (۱۳۹۴)، در تحقیقش در ارتباط با ارزیابی کیفیت زندگی در سطح مناطق شهری ارومیه، به غیر یکسان بودن وضعیت کیفیت زندگی در تمام شهر اشاره می‌کند.

نظم‌فر و همکاران (۱۳۹۳)، تحقق عدالت اجتماعی در ساختار فضایی درون‌شهری را از طریق توزیع کلیه شاخص‌های (آموزشی، فرهنگی، ورزشی، مذهبی، جاذبه‌های فرهنگی، بهداشتی، درمانی، تأسیسات شهری، حمل‌ونقل، اداری، انتظامی و فضای سبز) امکان‌پذیر می‌دانند. فنی و همکاران (۱۳۹۴) و همچنین رهنمایی و همکاران، (۱۳۹۱) به شکل بسیار مشابهی با این پژوهش اظهار داشتند که تفاوت در کیفیت زندگی شهری در میان محلات مورد مطالعه نوعی گسستگی فضایی به وجود آورده است و همان‌سان که این دو محله مورد مطالعه در این تحقیق که دارای همسایگی بوده و هیچ‌گونه حائل فضایی هم جز یک خیابان بین آن‌ها وجود ندارد، دارای اختلاف زیادی در کیفیت زندگی بوده و عدم تحقق مفهوم عدالت اجتماعی مشهود است.

خادمی و همکاران (۱۳۹۲)، بیان داشتند ارزیابی کیفیت زندگی شهری در بافت فرسوده شهر به لحاظ شاخص کیفیت زندگی پایین‌تر از سطح متوسط قرار گرفته و در این میان شهروندان از وضعیت اقتصادی نسبت به سایر مؤلفه‌ها ابراز نارضایتی بیشتری نموده‌اند. نتایج تحقیق حاضر نیز نشان‌دهنده نابرابری مشهود در وضعیت اقتصادی است که نتایج تحقیق خادمی و همکاران را تأیید می‌نماید.

به‌طور کلی می‌توان بیان داشت که عدم توجه به برخی مناطق به‌ویژه در مناطق همجوار نوعی عدم تعادل فضایی تأمل‌برانگیز را به وجود می‌آورد که با توجه به نزدیکی این مراکز منجر به تشدید نارضایتی ساکنین از وضعیت کیفیت زندگی و مفهوم عدالت اجتماعی می‌شود. با توجه به تغییرات شتابان در سیمای شهری در نتیجه افزایش جمعیت، پیشروی شهری و تصمیم‌گیری‌های مدیریت شهری، این آرایش‌ها ثابت نیستند. بر این اساس مطالعات تکمیلی دیگری در بازه زمانی کوتاه‌مدت (۱۰ سال) پیشنهاد می‌گردد.

راهکارها

با مقایسه نتایج حاصل از این پژوهش و مطالعات مشابه فوق‌الذکر می‌توان راهکارهای زیر را پیشنهاد داد:

- باز توزیع خدمات شهری بر اساس تغییرات جمعیتی؛
- ایجاد مکان‌های بیشتر ورزشی - مذهبی - جاذبه‌های فرهنگی - آموزشی - درمانگاه در دو محله به خصوص محله چنیه؛

• احداث فرهنگسرا در محلات جهت ارتقا سطح فرهنگ اهالی و ایجاد سرزندگی.

سپاسگزاری

از همه همکاران محترمی که در تمامی مراحل انجام این پژوهش یاریگر ما بودند و داوران گران قدر که با نظرات ارزنده خود در رفع نواقص کار کمک شایان نمودند و همچنین مدیران محترم مسئول و داخلی فصلنامه کمال سپاسگزاری را دارم.

• ایجاد فضاهای سبز و پارکها در سلسله مراتب محله، ناحیه، منطقه، شهری و فراشهری و رعایت استاندارد سرانه آنها؛
• رعایت اصول طراحی در فضاهای سبز و تجهیز این فضاها جهت تبدیل به فضاهای عمومی و پویا و زنده جهت افزایش تعاملات اجتماعی؛
• استفاده از مبلمان شهری طراحی شده جهت افزایش کیفیت زیباشناسانه؛

References

- Afsharnia, A., Zebardast, E., & Talachian, M. (2022). Explaining the concept of spatial justice in the implementation of comprehensive urban plans (Case study: Golpayegan city). *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 9(14), 981-1008. (in Persian)
- Akinpelu, A., Akinola, O., & Caleb A. (2009). Adiposity and Quality of Life: A Case Study from an Urban Center in Nigeria. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 41(5), 347-352.
- Amanpour, S., & Hasnpour, S. (2017). The Study of the Spatial Distribution of Urban Land Use in Semnan. *Urban Social Geography (USG)*, 4(1), 1-22. (In Persian)
- Antigoni, F. (2020). Assessing Quality of Life Inequalities. A Geographical Approach. *International Journal of Geo-Information*, 9(10), 600.
- Ballesteros, B., Isabel M., García S., & Prado L (2012). Effects of different modes of local public services delivery on quality of life in Spain. *Journal of Cleaner Production*, 37(3), 68-81.
- Beriaji, F., Hataminejad, H., & Iqbali, N. (2018). Spatial inequalities and its effect on the quality of urban life (case study: Districts 1 and 19 of Tehran. *New Attitudes in Human Geography*, 11(3), 1-23. (in Persian)
- Bougouffa, I., & Permana, A.S. (2018). A study on the linkages between residential satisfaction and the overall quality of life in Bandar Tun Razak Area of Kuala Lumpur City, Malaysia. *Applied Research in Quality of Life*, 13(3), 991-1013.
- Burnes, T. R., & Christensen, N. P. (2020). Still wanting change, still working for justice: An introduction to the special issue on social justice training in health service psychology. *Training and Education in Professional Psychology*, 14(2), 87-91.
- Eurofound, (2017). European Quality of Life Survey 2016: Quality of life, quality of public services, and quality of society. *Publications Office of the European Union*, Luxembourg. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2018/european-quality-life-survey-2016>.
- Fanni, Z., Heydari, S., & Aghaei, P. (2015). The evaluation of Urban Life quality, with emphasis on gender, Case Study: Ghorveh City. *Urban Ecological Research*, 6(2), 65-78. (In Persian)
- Faraji, A. & Azimi, A. (2017). Satisfaction measurement of quality of life in informal settlements, Case study: Bojnourd. *Journal of Urban Ecology Researches*, 8(16), 89-100. (in Persian)
- Ghalehnoei, M., Shams, M., & Malekhoseini, A. (2022). Studying the Subjective Layers of Urban Spatial Justice in the Parand New Town. *Journal of Geography, Urban and Regional Studies*, 11(42), 8-22. (In Persian)

- Ghalibaf, M.B., Roustaei, M., Ramzanzadeh Lasbooyee, M., & Taheri, M.R. (2011). Evaluation of the quality of urban life (case study: Yaftabad neighborhood). *Geography*, 9(31), 33-53. (in Persian)
- Ghanei, M., esmailpoor, N., & Saraei, M.H. (2017). Measuring the quality of life in urban areas in order to improve it (case study: Ghale neighborhood, Bafgh City). *Journal of Urban Planning and Research*, 8(28), 21-44. (In Persian)
- Harvey, D. (1996). *Justice.Nature & Geography of difference*. Blakwell publishers, Oxford, UK. P 101.
- Jian, I. Y., Luo, J. & Chan, E. (2020). Spatial justice in public open space planning: Accessibility and inclusivity. *Habitat International*, 97, 1-10.
- Khademi, H. & Jokarsarhangi, I. (2012). Evaluation of the quality of urban life, a case study of the dilapidated fabric of Amol city, *Geography and environmental studies*, 1(4), 100-117.(in Persian)
- Lotfi, S., Manouchehri, A, & Ahar, H. (2013). City and Social Justice: Analyzing Neighborhoods Inequality (Case Study: Maragheh). *Geographical Research*, 28(2), 69-92. (In Persian)
- Macedo, J. & Haddad, M. A. (2016). Equitable distribution of open space: Using spatial analysis to evaluate urban parks in Curitiba, Brazil. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 43(6), 1096–1117.
- Maria, D. & Pitarch, G. (2018). Social sustainability in metropolitan areas: Accessibility and equity in the case of the metropolitan area of Valencia (Spain). *Sustainability*, 10(2), 371.
- Mobaraki, O., & Abdoli, A. (2013). The Hierarchy Analysis of Uremia City Zones Based on Urban Sustainable Development Indexes, *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 13(30), 49-65. (In Persian)
- Mousavi, M. & Bagheri Kashkooli, A. (2012). Evaluation of the spatial distribution of the quality of life in the neighborhoods of Sardasht city. *Research and Urban Planning*, 3(9), 97-118. (In Persian)
- Mousavi, M., Omidvarfar, S., & Hosseinzadeh, R. (1401). Analysis of spatial justice in the distribution of service uses in urban areas (a case study of the five regions of Urmia). *Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies*, 11(43), 164. (in Persian)
- Murgaš, F., & Klobučník, M. (2016). Municipalities and regions as good places to live: Index of quality of life in the Czech Republic. *Applied Research in Quality of Life*, 11(2), 553-570.
- Murgaš, F., & Klobučník, M. (2016). Does the quality of a place affect well-being? *Ekol. Ekológia* (Bratislava) 35(3), 224-239.
- Rahnamaee, M.T., Faraji Mollae, A., Hatami Nejad, H., & Azimi, A. (2013). An Analysis on the Concept of Urban Life Quality Case study: Babolsar City-Iran. *Geography and Territorial Spatial Arrangement (GTSA)*, 2(5), 49-76. (In Persian)
- Rajabi, M., & Khastoo, M. (2019). Realizability of Good Urban Governance emphasizing the Spatial and Social Equity (Case Study: City of Rasht). *Urban Management*, 18(54), 197-214. (In Persian)
- Saednia, F., Hosseini, S.H., & Ghodrati, H. (2016). Analysis of Spatial differences of Quality of Life in Hamedan City. *Arid Regions Geographic Studies*, 7(25), 1-16. (In Persian)
- Sasanpoor, F., Mostafavi, S., & Ahmadi, M. (2015). Analysis of Spatial Inequality in Enjoying Urban Services (Case Study: 22 Districts of Sanandaj City). *Journal of Research and Urban Planning*, 6(23), 95-114. (In Persian)

- Shaterian, M., Heidari Sorshjani, R., & Falahati, F. (2020). Evaluation of quality of life indexes with healthy city approach (Case study: worn tissue of Kashan city). *Journal of Urban Social Geography*, 7(1), 65-80. (In Persian)
- Soleimannejad, A. (2014). *Analysis of the relationship between spatial justice and quality of life in Urmia city*. Dissertation for Master's Degree in Urban Planning, Faculty of Urban Architecture and Art, Department of Urban Planning.
- Tahmasebizade, F., & khademolhoseiny, A. (2018). Spatial analysis of social justice in urban areas (case study of the city of Isfahan). *Journal of Geography and Environmental Studies*, 7(26), 17-28. (In Persian)
- Talen, E. (2002). Pedestrian access as a measure of urban quality. *Planning Practice and Research*, 17(3), 257-278.
- UN-Habitat, (2020). *Measurement of City Prosperity: Methodology and Metadata; United Nations Human Settlements Programme*. 2016. Available online: <http://cpi.unhabitat.org/sites/default/files/resources/CPI%20METADATA.2016.pdf>
- Van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman, G., & Hollander, A. (2003). Urban Environmental quality and human well-being-Towards a conceptual framework and demarcation of concepts: A literature study. *Landscape and Urban Planning*, 65(1-2), 5-18.
- Velibeyoglu, H. (2014). *Assessing subjective quality of urban life at neighborhood scale* [dissertation]. Izmir A Thesis Submitted to the Graduate School of Engineering and Sciences of İzmir Institute of Technology in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy in Urban Planning.
- Weziak-Białowolska, D (2016). Quality of life in cities -Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities*, 58, 87-96.
- You, H. (2016). Characterizing the inequalities in urban public green space provision in Shenzhen, China. *Habitat International*, 56, 176-180
- Zakerhaghighi, k., & Ashurloo, M. (2021). Formulation of effective policies on creating a network of urban green spaces with an emphasis on spatial justice (Case study: Twelve districts of Hamadan city). *Journal of urban environment planning and development*, 1(3), 17-30. (In Persian)
- Zyari, K.O., Rafiee Mehr, H., & Zareie, J. (2020). Comparative assessment of quality of life from the perspective of social justice Case study: Tehran urban districts 2 and 16. *Human Geography Research*, 52(1), 1-15. (In Persian)
- افشارنیا، اعظم؛ زبر دست، اسفندیار و طلاچیان، مرتضی (۱۴۰۰). تبیین مفهوم عدالت فضایی در اجرای طرح‌های جامع شهری، نمونه موردی شهر گلپایگان. *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۹(۴)، ۹۸۱-۱۰۰۸.
- امانپور، سعید و حسن‌پور، سحر (۱۳۹۶). بررسی وضعیت توزیع فضایی کاربری اراضی شهری سمنان. *جغرافیای اجتماعی شهری*، ۴(۱)، ۳-۲۲.
- حسین‌خادمی، امیر و جوکارسرهنگی، عیسی (۱۳۹۱). ارزیابی کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی بافت فرسوده شهر آمل، *جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۱۱(۴)، ۱۱۷-۱۰۰.
- ذاکرحقیقی، کیانوش و عاشورلو، معراج (۱۴۰۰). تدوین سیاست‌های مؤثر بر ایجاد شبکه فضاهای سبز شهری با تأکید بر عدالت فضایی (مطالعه موردی، نواحی دوازده‌گانه شهر همدان). *فصلنامه سیاست‌گذاری محیط شهری*، ۱(۱۳)، ۳۰-۱۷.
- رجبی، مرضیه و خستو، مریم (۱۳۹۸). تحقق حکمروایی خوب شهری با تأکید بر مفهوم عدالت فضایی و اجتماعی (نمونه موردی، شهر رشت). *مدیریت شهری*، ۱۸(۵۴)، ۹۸.
- رهنمایی، محمدتقی؛ فرجی‌ملائی، امین؛ حاتمی‌نژاد، حسین و عظیمی، آزاده (۱۳۹۱). تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر. *جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای*، ۲(۵)، ۴۹-۷۶.

زیاری کرامت‌الله؛ ربیعی‌مهر، حسین و زارعی جواد (۱۳۹۹). سنجش کیفیت زندگی از دیدگاه عدالت اجتماعی مطالعه موردی مناطق ۲ و ۱۶ شهری تهران. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۱(۱)، ۵۲-۱۵

ساسان‌پور، فرزانه؛ مصطفوی، سواران و احمدی، مظهر (۱۳۹۴). تحلیل نابرابری فضایی در برخورداری از کاربری‌های خدمات شهری (مطالعه موردی: نواحی ۲۲ گانه شهر سنندج). *نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۶(۲۳)، ۹۵-۱۱۴.

ساعدنیا، فاطمه (۱۳۹۵). تحلیل تفاوت‌های فضایی کیفیت زندگی در شهر همدان. *فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۷(۲۵)، ۱-۱۶.

سالنامه آماری شهر اهواز (۱۴۰۱). معاونت برنامه‌ریزی و توسعه انسانی شهرداری اهواز، صص ۳۳-۱۱.

سلیمان‌نژاد، امیر (۱۳۹۴). *تحلیل رابطه عدالت فضایی با کیفیت زندگی در شهر ارومیه*. پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته برنامه‌ریزی شهری، دانشکده معماری شهرسازی و هنر گروه شهرسازی.

شاطریان، محسن؛ حیدری، رسول و فلاحتی، فرشاد (۱۳۹۹). ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری با رویکرد شهر سالم (مطالعه موردی: بافت‌های فرسوده شهر کاشان). *نشریه جغرافیایی اجتماعی شهر*، ۷(۱)، ۸۰-۶۵.

شهرداری اهواز (۱۳۹۶). *گزیده اطلاعات مناطق، نواحی و محلات شهر اهواز*. روابط عمومی و امور بین‌الملل شهرداری اهواز.

طهماسبی‌زاده، فرشاد و خادم‌الحسینی، احمد (۱۳۹۷). تحلیل فضایی عدالت اجتماعی در مناطق شهری (مطالعه موردی مناطق شهر اصفهان). *نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۷(۲۶)، ۲۸-۱۷.

فرجی، امین (۱۳۹۶). سنجش رضایت‌مندی از کیفیت زندگی در سکونت‌گاه‌های غیر رسمی (مطالعه موردی شهر بجنورد). *فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، ۲(۱۶)، ۸۹-۱۰۰.

فنی زهره؛ حیدری، سامان و آقایی، پرویز (۱۳۹۴). سنجش کیفیت زندگی شهری با تأکید بر جنسیت، مطالعه موردی: شهر قروه. *فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، ۶(۱۲)، ۶۵-۷۸.

قالیباف، محمدباقر؛ روستایی، مجتبی؛ رمضانزاده، مهدی و طاهری، محمدرضا (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله یافت‌آباد). *فصلنامه جغرافیا*، ۹(۲۱)، ۵۳-۳۳.

قانع، محبوبه؛ اسماعیل‌پور، نجما و سرائی محمدحسین (۱۳۹۶). سنجش کیفیت زندگی در محلات شهری در راستای ارتقاء کیفیت زندگی (مطالعه موردی محله قلعه شهر بافق). *نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۸(۲۸)، ۲۱-۴۴.

قلعه‌نویی، محمود؛ شمس، مجید و ملک‌حسین، عباس (۱۴۰۱). بررسی لایه‌های ذهنی عدالت فضایی شهری در شهر جدید پرنده. *فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۱۱(۴۲)، ۸-۲۲.

لطفی، صدیقه؛ منوچهری‌میان‌دوآب، ایوب و آهار، حسن (۱۳۹۲). شهر و عدالت اجتماعی: تحلیلی بر نابرابری‌های محله‌ای مورد مطالعه، محلات مراغه. *فصلنامه تحقیقات جغرافیایی*، ۹۸(۲)، ۶۲-۲۹.

مبارکی، امید و عبدلی، اصغر (۱۳۹۲). تحلیل سلسله‌مراتب مناطق شهر ارومیه بر پایه شاخص‌های توسعه پایدار شهری. *فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۱۳(۳۰)، ۴۹-۶۵.

موسوی، میرنجف؛ امیدوارفر، سجاد و حسین‌زاده، رباب (۱۴۰۱). تحلیل عدالت فضایی در توزیع کاربری‌های خدماتی در مناطق شهری (نمونه موردی مناطق پنج‌گانه ارومیه). *فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۱۱(۴۳)، ۱۶۴.

موسوی، میرنجف و باقری‌کشکولی، علی (۱۳۹۱). ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت. *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۳(۹)، ۹۷-۱۱۸.

أَمَلَاهُ بِه التَّنْشِير